

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشکده زبان‌شناسی

گروه زبان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان‌شناسی همگانی

بررسی واژه‌های عواطف در حوزه‌های شادی و علاقه در چارچوب نظری قالب‌های

معنایی: شبکه قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی (www.FrameNet.ir)

استاد راهنما:

دکتر سید مصطفی عاصی

استاد مشاور:

دکتر آزیتا افراشی

پژوهشگر:

فاطمه نایب‌لوئی

شهریور ۱۳۹۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشکده زبان‌شناسی

گروه زبان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان‌شناسی همگانی

بررسی واژه‌های عواطف در حوزه‌های شادی و علاقه در چارچوب نظری قالب‌های

معنایی: شبکه قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی (www.FrameNet.ir)

استاد راهنما:

دکتر سید مصطفی عاصی

استاد مشاور:

دکتر آزیتا افراشی

پژوهشگر:

فاطمه نایب‌لوئی

شهریور ۱۳۹۳

سپاس از استاد عزیزم، استاد دکتر سید مصطفی عاصی که پدرانه مرا راهنمایی کردند و با گنجینه‌های علمی نیمی از راه را برایم هموار کردند.

سپاس از استاد عزیزم، خانم دکتر آزیتا افراشی که با تدریس جذاب و نو، همیشه ایده‌هایی نو را در من بوجد آورده‌اند و دلسوزانه همیشه مرا همراهی کرده‌اند.

سپاس از پدر و مادر عزیزم که در تمام مراحل زندگی همیشه یاورم بودند و با ذوق فراوان مرا یاری کردند. سپاس از همسرم که مشوق و همراه من است.

تقدیم به

تنهایی که

تنها در حضورش نفس کشیدن زیباست

گرچه نتوان او را دید ...

پژوهش حاضر مطالعه‌ای پیکره‌بنیاد در حوزه زبان‌شناسی شناختی^۱ (معنی‌شناسی عواطف^۲) و زبان‌شناسی رایانشی^۳ است و در چارچوب نظریه معنی‌شناسی قالب^۴ (فیلمور ۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۸۲، ب، ۱۹۸۵) نگارش یافته است. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)^۵، سامانه‌ای رایانشی است که در آن، مفاهیم زبانی به صورت قالب‌هایی مرتبط به هم در یک شبکه معنایی^۶ دیده می‌شوند. این مفاهیم کلی یا همان قالب‌ها^۷، در صورت واحدهای واژگانی^۸ بازنمود پیدا می‌کنند. در این پروژه، برای بیان این مفاهیم ذهنی، از واحدهای واژگانی استفاده شده است و تفاوت‌های معنایی موجود در این مفهوم کلی یا قالب را در واحدهای واژگانی نشان می‌دهد. **هدف پژوهش:** محقق می‌کوشد، تا با ارائه یک هستان‌شناسی از واژه‌های عواطف در دو حوزه معنایی شادی و علاقه و در مقوله دستوری صفت، ضمن طراحی شبکه معنایی قالب‌بنیاد (FrameNet.ir) در زبان فارسی، به ارزیابی فرضیه پژوهش بپردازد. **فرضیه پژوهش:** برای صفات زبان فارسی، یک شبکه معنایی قالب‌بنیاد می‌توان طراحی نمود و واژه‌های فارسی را در چارچوب قالب‌ها (Frames) توصیف نمود. **روش پژوهش:** برای طراحی شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) ابتدا از فرهنگ چهارجلدی پیشروی آریانپور^۹ تمام صفت‌ها در حوزه شادی و علاقه (واحدهای واژگانی) استخراج شد و سپس این واژه‌ها در سامانه فریم‌نت انگلیسی جستجو شد و قالب‌های مرتبط استخراج شد. سپس قالب‌ها به زبان فارسی برگردانده شد. با توجه به وجود تفاوت‌های معنایی میان زبان فارسی و انگلیسی، تغییراتی بر روی قالب‌ها اعمال شد تا قالب‌های حاصل، قالب‌های منطبق بر زبان فارسی باشند. برای هر واحد واژگانی یک صفحه جدا به نام مدخل واژگانی^{۱۰} و متون نشانه‌گذاری شده^{۱۱} تعبیه شد. هر صفحه مدخل واژگانی، شامل اطلاعات معنایی، آوایی و نحوی می‌باشد. صفحات متون نشانه‌گذاری شده، دربردارنده چند نمونه جمله هستند که اجزای قالب^{۱۲} در آنها نشانه‌گذاری شده است. پروژه شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در دو فاز انجام می‌شود: در فاز اول (۹۳-۱۳۹۲)، ۶۵ قالب معنایی و ۳۴۰ واحد واژگانی مرتبط با قالب‌ها، معین شده است. فاز دوم از سال ۱۳۹۵ آغاز به کار خواهد کرد. مقداری از اطلاعات برنامه‌نویسی پروژه، برای زبان فارسی طراحی شد و مقداری از

¹ Cognitive Linguistics

² Semantics of Emotion

³ Computational Linguistics

⁴ Frame Semantics

⁵ Persian FrameNet

⁶ Semantic Net

⁷ Frame

⁸ Lexical Units

⁹ فرهنگ جامع پیشرو آریان پور - فارسی به انگلیسی (چهار جلدی). ۱۳۹۰. آریان پور، م؛ عاصی، س.م. نشر الکترونیکی و اطلاع رسانی جهان‌رایانه.

¹⁰ Lexical Entry

¹¹ Annotated Texts

¹² Frame Elements

اطلاعات نیز، از پایگاه شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان انگلیسی از دانشگاه برکلی^{۱۳} گرفته شده است. **نتیجه:** بر این اساس، شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) با اعمال تغییراتی در زبان فارسی ایجاد شد. **کاربرد:** شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)، از آنجاییکه تا حدودی بازنمود واژگان ذهنی یک گویشور است، می‌تواند برای فرهنگ‌نگاری^{۱۴}، تدریس زبان^{۱۵}، ایجاد انواع هستان‌شناسی‌ها^{۱۶} و پردازش زبان طبیعی^{۱۷} موثر باشد. در فاز اول پروژه شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی، موضوع پردازش زبان طبیعی کنار گذاشته شده است و در فاز دوم به آن پرداخته خواهد شد.

کلیدواژه‌ها:

شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)، زبان فارسی، زبان‌شناسی‌شناختی، معنی‌شناسی عواطف، زبان‌شناسی رایانشی، نظریه معنی‌شناسی قالب، شبکه معنایی، قالب، واحدهای واژگانی، مدخل واژگانی، متون نشانه‌گذاری‌شده، اجزای قالب، دو حوزه معنایی شادی و علاقه، مقوله دستوری صفت، فرهنگ‌نگاری، تدریس زبان، هستان‌شناسی، پردازش زبان طبیعی.

¹³ Berkeley University, California

¹⁴ Lexicography

¹⁵ Second Language Teaching (SLT)

¹⁶ Ontology

¹⁷ Natural Language Processing (NLP)

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

- ۱
۲
۲
۳
۴
۵
۵
۵
۸
۹
- ۱-۱. مقدمه
۲-۱. بیان مسئله اساسی پژوهش
۳-۱. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش
۴-۱. جنبه جدید و نوآوری در پژوهش
۵-۱. سوالات پژوهش
۶-۱. فرضیه‌های پژوهش
۷-۱. تعریف واژه‌ها و اصطلاحات فنی و تخصصی
۸-۱. روش‌شناسی پژوهش

فصل دوم: پیشینه پژوهش

- ۱۰
۱۰
۱۰
۱۲
۱۲
۱۳
۱۴
۱۶
۱۷
۱۷
۱۷
۱۸
۱۹
۱۹
۲۰
۲۰
۲۰
۲۱
۲۲
- ۱-۲. مقدمه
۲-۲. زبان‌شناسی شناختی
۳-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان انگلیسی
۱-۳-۲. پیکره و نرم‌افزار
۲-۳-۲. نشانه‌گذاری
۳-۳-۲. قالب‌ها و واحدهای واژگانی
۴-۳-۲. ابزارهای فریم‌اسکیوال برای جستجو در پایگاه
۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان‌های دیگر
۱-۴-۲. پایگاه شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان آلمانی (GFN)
۲-۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان اسپانیایی (SFN)
۳-۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان ژاپنی (JFN)
۴-۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان چینی (CFN)
۵-۴-۲. گسترش قالب‌های فعلی زبان هندی
۶-۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان پرتغالی
۷-۴-۲. اولین گام‌ها در راستای ساخت یک شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان عربی (AFN)
۸-۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان سوئدی (SweFN++)
۹-۴-۲. بواز و شبکه‌های معنایی قالب‌بنیاد چندزبانه در فرهنگ‌نگاری رایانشی
۴-۲. کاربردهای شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)
۱-۴-۲. فرهنگ‌نگاری

۲۲	۲-۴-۲. تدریس و فراگیری زبان دوم
۲۳	۲-۴-۳. پردازش زبان طبیعی
۲۴	۲-۴-۴. ایجاد هستان‌شناسی‌ها
۲۵	۲-۴-۴-۱. هستان‌شناسی زیستی شبکه معنایی قالب‌بنیاد (بایوآنتوفریمنت)
۲۵	۲-۴-۴-۲. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در حوزه فوتبال (ساکر فریم‌نت)
۲۶	۲-۴-۴-۳. هستان‌شناسی با ترکیب‌بندی بالا (سومو)
۲۶	۲-۵-۵. عواطف در زبان‌شناسی
۲۷	۲-۵-۱. دو نظریه پیرامون عواطف
۲۸	۲-۵-۲. یوردانسکایا و عواطف در زبان روسی
۲۸	۲-۵-۳. کلیف‌گودار و عواطف
۲۹	۲-۵-۴. آناویرژبیکا و عواطف
۳۰	۲-۵-۶. ویلس و زبان و عواطف
۳۱	۲-۵-۷. واژگان عواطف و تحلیل حسی در شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)
۳۲	۲-۵-۸. استعاره‌های جهتی در زبان فارسی و اسپانیایی
۳۲	۲-۵-۹. استعاره‌های شرم در زبان فارسی
۳۲	۲-۵-۱۰. استعاره‌های شادی در زبان فارسی
۳۳	۲-۵-۱۱. استعاره خشم در زبان نابینایان و بینایان زبان فارسی
۳۳	۲-۵-۱۲. نظریه اورتونی، کلور و کالینز
۳۳	۲-۵-۱۳. هابز و گوردون و معنی‌شناسی ژرف واژگانی عواطف
۳۴	۲-۵-۱۴. معنی‌شناسی دو فعل ترسیدن و امیدواربودن در زبان روسی
۳۴	۲-۶-۶. شبکه واژه‌ای (وردنت)
۳۵	۲-۶-۱. فارس‌نت
۳۶	۲-۷-۷. جمع‌بندی مطالب
۳۸	فصل سوم: ملاحظات نظری
۳۹	۳-۱. مقدمه
۳۹	۳-۲. زبان‌شناسی شناختی
۴۱	۳-۳. چارلز فیلمور
۴۲	۳-۴. معنی‌شناسی واژگانی
۴۳	۳-۵. نظریه معنی‌شناسی قالب
۴۶	۳-۵-۱. پیش‌نمونه و معنی‌شناسی قالب

۴۶	۳-۵-۲. منظر و معنی‌شناسی قالب
۴۷	۳-۶. دستور سازه‌ای
۴۸	۳-۷. زبان‌شناسی رایانشی
۴۸	۳-۷-۱. کاربردهای زبان‌شناسی رایانشی
۴۹	۳-۷-۱-۱. کاربردهای پردازش زبان
۴۹	۳-۸. جمع‌بندی مطالب
۵۱	فصل چهارم: تحلیل داده در شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی
۵۲	۴-۱. معرفی شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی
۵۲	۴-۲. روش گردآوری داده
۵۳	۴-۳. جستجو در شبکه
۵۴	۴-۳-۱. منوهای اصلی
۵۴	۴-۳-۲. منوهای فرعی
۵۵	۴-۳-۳. منوهای فرعی منابع و مراجع
۵۵	۴-۳-۴. منوهای فرعی داده‌های شبکه
۵۶	۴-۴. قالب‌ها
۶۵	۴-۵. مدخل‌های واژگانی
۸۶	۴-۶. متون نشانه‌گذاری شده
۱۰۲	۴-۷. قالب‌های حوزه شادی در زبان فارسی
۱۰۷	۴-۸. قالب‌های حوزه علاقه در زبان فارسی
۱۱۶	۴-۹. مدخل‌های واژگانی در حوزه شادی و علاقه
۱۲۳	۴-۱۰. جمع‌بندی
۱۲۴	فصل پنجم: جمع‌بندی نهایی
۱۲۵	۵-۱. مقدمه
۱۲۵	۵-۲. پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش
۱۲۶	۵-۳. شبکه معنایی قالب (فریم‌نت) در زبان فارسی
۱۲۷	۵-۴. پیشنهادات
۱۲۷	۵-۴-۱. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در حوزه‌های دیگر عواطف
۱۲۷	۵-۴-۲. ایجاد انواع هستان‌شناسی
۱۲۸	جدول‌ها
۱۲۸	فهرست تصاویر

۱۲۹

۱۳۴

۱۳۷

۱۴۰

کتابنامه

واژه‌نامه انگلیسی به فارسی

واژه‌نامه فارسی به انگلیسی

چکیده انگلیسی

فصل اول: کلیات پژوهش

پروژه حاضر پژوهشی در زمینه معنی‌شناسی و فرهنگ‌نگاری است. هدف این پروژه ایجاد یک واژگان است که در بردارنده اطلاعات جامعی درباره ارتباط میان معنی و نحو گزاره‌هاست. گزاره در اینجا فقط شامل صفت می‌شود. اساس تحلیل، قالب‌های معنایی است. قالب، نوعی رویداد و یا وضعیت به همراه مشارکینش است. مشارکین در یک رویداد و یا وضعیت را اجزای قالب (FES) می‌نامیم.

فرض بر این است که انسان جهان پیرامون را بر اساس عملکردهای ذهنی و بر اساس دانش قبلی دریافت می‌کند. چنین دانشی بصورت بسته‌های اطلاعاتی به نام قالب دریافت می‌شود. هدف اصلی در این پروژه، توصیف قالب‌ها، یافتن واژه‌هایی متناسب با قالب‌ها، استخراج جملات موردی، نشانه‌گذاری نمونه‌های انتخاب‌شده و اشتقاق، توصیفات ظرفیتی^{۱۸} می‌باشد. این پروژه برخط، همسو با شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در دانشگاه برکلی است که آغازگر آن چارلز فیلمور^{۱۹} در سال ۱۹۹۷ می‌باشد. پروژه فریم‌نت در چارچوب نظریه معنی‌شناسی قالب (فیلمور ۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۸۲، ۱۹۸۵) ارائه شده است.

این پروژه در زبان‌های انگلیسی (BFN)، پرتغالی برزیلی (FrameNet Brasil)، سوئدی (SweFN++)، ژاپنی (JFN)، چینی (CFN)، اسپانیولی (SFN) و آلمانی (GFN) انجام شده است. برخی از زبان‌ها هم مانند زبان فرانسوی به تازگی به آن افزوده شده‌اند. پروژه حاضر، شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی است. کاربرد آن در زمینه‌های فرهنگ‌نگاری، تدریس زبان، ساخت انواع هستان‌شناسی‌ها، پردازش زبان طبیعی و فراگیری زبان دوم است.

۱-۲. بیان مسئله اساسی پژوهش

در بسیاری از کشورها مانند آلمان، اسپانیا، چین، ژاپن، سوئد، برزیل و آمریکا این پروژه بطور وسیع به منظور فرهنگ‌نگاری انجام شده و اطلاعات کاملی برای فرهنگ‌نگاران به دست می‌دهد. این تحقیق در سطحی

¹⁸ Valences

¹⁹ Charles Fillmore

بسیار محدود در همین راستا انجام خواهد شد. سوال اصلی این پژوهش این است که آیا می‌توان واژه‌های عواطف در زبان فارسی را نیز در چارچوب قالب‌ها توصیف کرد؟

نکته قابل توجه دیگر در انجام این پژوهش، پرداختن به واژه‌های حوزه عواطف است. معناشناسی عواطف حوزه مطالعه بسیار جدیدی در زبان‌شناسی است که با اهمیت یافتن مطالعه علمی در خصوص عواطف به طور عام این حوزه در زبان‌شناسی شکل گرفت. طی قرون متمادی مطالعه عواطف از گستره علم کنار گذاشته شده بود و دانشمندان عواطف را در زمره موضوعاتی که بتواند مشمول تحلیل علمی واقع شود، نمی‌دانستند. ولی با روشن شدن این مطلب که زیربنای ارتباط، عواطف است و ارتباط در پیشرفته‌ترین شکل آن در زبان اتفاق می‌افتد، مشخص شد که زیربنای تعاملات زبان، عواطف است. به این ترتیب بود که مطالعه علمی عواطف و نیز تحلیل آن در بافت فرهنگی مورد توجه قرار گرفت. پژوهش حاضر یکی از جدیدترین رویکردها به تحلیل زبان‌شناختی عواطف است. اهمیت این پژوهش در آن است که در درجه اول در چارچوب قالب‌های معنایی، تحلیلی بافت‌مدار از واژگان حوزه عواطف در زبان فارسی به دست می‌دهد و دیگر اینکه در یک شبکه، پیوندهای بین قالب‌ها را می‌نمایاند.

این پژوهش که به صورت همزمان با تعداد قابل توجهی پژوهش‌های موازی در حوزه عواطف در زبان فارسی صورت می‌پذیرد، به مثابه راهکاری برای کاربردی کردن پژوهش‌های متعددی است که به صورت مقاله و پایان‌نامه در حوزه عواطف در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی انجام یافته و یا در دست انجام است که نتایج آنها در این پروژه منعکس خواهد شد. مانند استعاره‌های شرم (افراشی، مقیمی زاده، ۱۳۹۱)، استعاره‌های شادی (زورورز، افراشی، عاصی، ۱۳۹۳)، استعاره‌های لذت (افراشی، مقیمی زاده)، استعاره‌های خشم (طالبی، حق بین، افراشی)، استعاره‌های خشم (هنگامه صالحی). این دست مطالعاتی که در حیطه عواطف صورت می‌گیرد، دست کم در خصوص یافتن کلیدواژه‌ها برای گسترش واحدهای واژگانی می‌تواند موثر باشد.

۱-۳. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

این پروژه در حوزه زبان‌شناسی کاربردی (فرهنگ‌نگاری، تدریس زبان دوم)، زبان‌شناسی رایانشی و معناشناسی انجام می‌شود. هدف پژوهش این است تا اطلاعات کاملی (از جمله دستوری، فرهنگی، کاربردشناختی و معنایی) برای هر یک از واژه‌های عواطف، ارائه شود. در تدریس زبان دوم، برای تفهیم معانی واژه‌های جدید با مولفه‌های معنایی جدید در هر واژه، می‌توان از مفهوم قالب استفاده کرد و هر واژه را در ماهیت قالب، به زبان‌آموزان ارائه کرد. همانطور که به درستی رایمر (۲۰۱۰)^{۲۰} در کتاب درآمدمی بر معنی‌شناسی سوالی را مطرح می‌کند که آیا تمام زبان‌ها در سطح معنا مشترکند، او به تفاوت‌های میان زبان‌ها اشاره دارد. با استخراج قالب‌ها، می‌توان در تدریس زبان، بر تفاوت‌های میان زبان‌ها اشراف پیدا کرد و راهکارهایی برای ترجمه از زبانی به زبان دیگر به دست داد. البته همین مساله در رابطه با ترجمه‌پذیری نیز صدق می‌کند.

۱-۴. جنبه جدید و نوآوری در پژوهش

در حال حاضر، مبحث نظریه نظریه معنی‌شناسی قالب (فیلمور ۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۸۲، ۱۹۸۵) که توسط چارلز فیلمور (۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۸۲، ۱۹۸۵) معرفی شده است، در قالب پروژه‌ای عظیم به نام شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در دانشگاه برکلی در حال انجام است. این پروژه به منظور فرهنگ‌نگاری انجام شده است و بر روی محمول‌های زبان انگلیسی کار کرده است. در این طرح، تعداد ظرفیت افعال با آوردن مثال‌های پیکره‌ای ثبت شده است.

مشابه همین پروژه را می‌توان در حوزه‌ای از واژه‌ها به منظور گسترش و ارتقای فرهنگ‌نگاری در زبان فارسی انجام داد. این پروژه و این چارچوب از آنجاییکه می‌تواند تمام اجزای معنایی را بیان کند و از کلی‌گویی‌های غیرعلمی در رابطه با واژه‌ها در فرهنگ‌ها جلوگیری کند، در رابطه با واژه‌های عواطف که واژه‌هایی انتزاعی هستند مناسب می‌باشد و در تدریس زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان هم می‌تواند مفید باشد. از آنجاییکه کودک در فرایند یادگیری زبان اول، از جهان پیرامونش کمک می‌گیرد تا جهان را ابتدا بشناسد و سپس

²⁰ Riemer, N

زبان اول را فرا بگیرد، مشابه همین فرایند را در این پروژه مد نظر داریم تا شناختی از مولفه‌های معنایی هر کدام از واژه‌های عواطف به زبان‌آموزان ارائه دهیم تا جهان جدید و پیش روی‌شان در زبان دیگر را، بتوانند با قالب‌ها که ماهیت طرحواره‌ای دارند، آشنا کنیم و پس از آن، یادگیری^{۲۱} زبان می‌تواند مشابه فراگیری^{۲۲} زبان باشد.

این پروژه در زمینه‌های فرهنگ‌نگاری، پردازش زبان طبیعی، تدریس و فراگیری زبان دوم و ساخت انواع هستان‌شناسی‌ها کاربرد دارد.

۱-۵. سوالات پژوهش

تحلیل عواطف در چارچوب قالب‌های معنایی به دنبال چیست و چه دستاوردهایی خواهد داشت؟

در ذهن هر کدام از سخنگویان هر زبانی، مفاهیم نقش بسته‌اند. آیا می‌توان با ارائه یک شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)، همان مفهوم را از زبانی به زبان دیگر از طریق قالب‌های ذهنی ارائه کرد؟ آیا می‌توان مفاهیم زبان فارسی را با تمام مولفه‌های معنایی‌اش به ذهن فرد دیگر با زبانی متفاوت منتقل کرد؟
قالب‌های معنایی به دنبال رمزگشایی از کدام جنبه‌های معنی عواطف است؟

۱-۶. فرضیه‌های پژوهش

این پروژه قصد دارد تا یک شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در زبان فارسی ایجاد کند. فرض بر آن است که مولفه‌های معنایی که در اینجا اجزای قالب نام دارند، تا حدودی متفاوت از مولفه‌های معنایی در زبان انگلیسی باشند. بر این اساس این تغییرات اعمال خواهد شد و یک واژگان در حوزه عواطف (شادی و علاقه) برای زبان‌آموزان ارائه خواهد شد.

۱-۷. تعریف واژه‌ها و اصطلاحات فنی و تخصصی

²¹ learning

²² acquisition

قالب^{۲۳}: باز نمود طرحواره‌ای از یک موقعیت است که دارای مشارکین و نقش‌های گوناگونی است.

جزء قالب^{۲۴}: نقش‌های معنایی تشکیل‌دهنده یک قالب هستند. هر جزء قالب، واحدی پایه‌ای در یک قالب می‌باشد.

معنی‌شناسی قالب^{۲۵}: چارچوبی توصیفی برای مشخص کردن معانی واژگانی است که با قالب‌های معنایی توصیف می‌شوند. در این نظریه، از نقش‌های موقعیتی^{۲۶} صحبت می‌شود.

نشانه‌گذاری^{۲۷}: نشاندار کردن سازه‌های نحوی یک متن با اجزای قالب می‌باشد.

جزء اصلی^{۲۸}: اجزای قالبی که در معنای یک قالب، دارای معنای اصلی و بنیادین هستند، جزء اصلی قالب نامیده می‌شود.

توارث معنایی کامل^{۲۹}: تمام اجزای قالب در قالب والد^{۳۰} مشابه اجزای قالب در قالب فرزند^{۳۱} می‌باشد. البته دو قالب می‌تواند هم‌نام نباشند. قالب والد به معنای قالبی است که دارای شمول معنایی است و قالب فرزند به معنای قالب زیرشمول است.

توارث معنایی^{۳۲}: یک رابطه بین قالبی است. در این رابطه، قالب فرزند، قالب والد را مفصل‌تر توضیح می‌دهد. در اینجا قالب فرزند، نوعی قالب والد محسوب می‌شود.

بن‌واژه^{۳۳}: صورت اصلی و اولیه یک واژه است. بن‌واژه است که در مدخل‌های واژگانی در یک فرهنگ ثبت می‌شود.

²³ frame

²⁴ Frame Element =FE

²⁵ frame semantics

²⁶ situational roles

²⁷ annotation

²⁸ Core

²⁹ full inheritance

³⁰ parent frame

³¹ child frame

³² inheritance

مدخل واژگانی^{۳۴}: بازنمود نحوی اجزای قالب و الگوهای ظرفیت فعلی یک واحد واژگانی است.

واحد واژگانی^{۳۵}: ترکیبی از بن‌واژه و قالب است.

توارث چندگانه^{۳۶}: یک قالب فرزند می‌تواند در این حالت، چند قالب والد داشته باشد.

اسم مرکب^{۳۷}: اگر اسمی از دو یا چند اسم تشکیل شده باشد، اسم مرکب نامیده می‌شود.

ظرفیت معنایی^{۳۸}: ظرفیت معنایی دربردارنده سه مولفه می‌باشد: (۱) قالبی که در پس معنای هر واژه قرار

دارد، (۲) تعداد هستینه‌ها^{۳۹} و (۳) انواع هستینه‌ها. هستینه در موقعیتی است که آغازگر آن قالب است.

فعل پشتیبان^{۴۰}: فعلی است که واژه با آن باهم‌آیی دارد. مانند خوش‌بودن.

ظرفیت نحوی^{۴۱}: تعداد و نوع سازه‌های نحوی را معرفی می‌کند.

ظرفیت^{۴۲}: انواع خاصی از سازه‌ها از قبیل نقش‌های معنایی، نقش‌های دستوری و انواع عبارتهاست که با

واژه در یک جمله دستوری ترکیب می‌شود.

گروه ظرفیت^{۴۳}: یک جزء قالب به همراه بازنمودهای دستوری‌اش (از قبیل نوع عبارت و نقش جمله‌واره) در

جمله گروه ظرفیت است.

الگوی ظرفیت^{۴۴}: مجموعه‌ای از گروه‌های ظرفیتی است که در یک جمله وجود دارد.

³³ lemma

³⁴ lexical entry

³⁵ lexical unit = LU

³⁶ multiple inheritance

³⁷ compound noun

³⁸ semantic valence

³⁹ Entities

⁴⁰ support verb

⁴¹ syntactic valence

⁴² valence

⁴³ valence group

صورت‌واژه^{۴۵}: گونه‌تصریفی یک واژه است. مانند رفتم، رفتی، رفت ...

۸-۱. روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پروژه بصورت کتابخانه‌ای است. منبع اولیه‌ی واژه‌های عواطف، فرهنگ چهارجلدی فارسی به انگلیسی آریان‌پور (۱۳۹۰)، پروژه شبکه‌معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) (۱۹۹۷) در زبان انگلیسی و فرهنگ زبان‌آموز فارسی به فارسی عاصی (در دست چاپ) می‌باشد. تمام واژه‌های عواطف در دو حوزه شادی و علاقه در مقوله‌دستوری صفت بررسی می‌شود.

⁴⁴ valence pattern
⁴⁵ word form

فصل دوم: پیشینه پژوهش

پروژه شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)، تحت تاثیر دستاوردهای زبان‌شناسی شناختی است و مشخصاً با نظریه معنی‌شناسی قالب (فیلمور ۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۸۲، ۱۹۸۵) شناخته می‌شود. رویکردهای نوین در زبان‌شناسی به سوی کاربردی‌شدن معطوف شده است و در اکثر گروه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌های معتبر، زبان‌شناسی کاربردی در کنار زبان‌شناسی نظری و یا به صورت مجزا تاسیس شده و فعالیت دارند. شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت) در حیطه زبان‌شناسی کاربردی قرار دارد. تا پیش از ایجاد شبکه معنایی قالب‌بنیاد (فریم‌نت)، در برخی زبان‌های دیگر نیز، این پروژه به صورت محدود انجام شده است و در زمینه‌های دیگری مانند تدریس، پردازش زبان طبیعی، ساخت هستان‌شناسی‌ها و فرهنگ‌نگاری کارهایی در این حوزه انجام شده است.

۲-۲. زبان‌شناسی شناختی

زبان‌شناسی شناختی شاخه‌ای از علوم شناختی است. در اوایل دهه هفتاد در تعارض با رویکردهای صورت‌گرا به زبان آغاز شد (فیلمور، ۱۹۷۵). برخی از زبان‌شناسانی که در زبان‌شناسی شناختی تاثیرگذار بودند، لیکاف^{۴۶} و جانسون^{۴۷} (۱۹۸۰، ۱۹۹۹)، فیلمور (۱۹۷۶، ۱۹۸۲، ۱۹۹۴، ۱۹۹۷)، بروگمان^{۴۸} (۱۹۸۱، ۱۹۹۰)، کاساد^{۴۹} (۱۹۸۲، ۱۹۹۲) جانسون (۱۹۸۷، ۱۹۹۲)، فوکونیه^{۵۰} و ترنر^{۵۱} (۱۹۹۸، ۲۰۰۲، ۲۰۰۸)، لانگاکر^{۵۲} (۱۹۸۷، ۱۹۹۱)، ترنر (۱۹۹۶، ۲۰۰۳، ۲۰۰۴) می‌باشد. گراتس^{۵۳} (۲۰۰۶) معتقد است زبان‌شناسی شناختی چارچوبی منعطف است و تنها یک نظریه زبانی واحد نیست.

۲-۳. شبکه معنایی قالب (فریم‌نت) در زبان انگلیسی

⁴⁶ Lakoff
⁴⁷ Johnson
⁴⁸ Brugman
⁴⁹ Casad
⁵⁰ Fouconnier
⁵¹ Turner
⁵² Langacker
⁵³ Geeraerts